

Branschorganisationen
för dagligvaruhandeln

Diarienummer:

Inskickat: 2024-04-05

Ansvarig tjänsteman: Mona Lauermann Orheden

Från:

Svensk Dagligvaruhandel

Till:

Folkhälsomyndigheten

Mikael Andersson

Utredare

Tobaksprevention

mikael.andersson@folkhalsomyndigheten.se

Remiss gällande remiss om vägledning till näringsidkare om egenkontrollprogram för den som säljer tobaksvaror, elektroniska cigaretter och påfyllnadsbehållare samt tobaksfria nikotinprodukter

samt

Kommentarer på remiss om vägledning för kommunernas granskning av egenkontrollprogram enligt lagen om tobak och liknande produkter och lagen om tobaksfria nikotinprodukter

Svensk Dagligvaruhandel är branschorganisationen för dagligvaruhandeln i Sverige. Våra medlemsföretag är Axfood AB, City Gross AB, Coop Sverige AB, ICA Sverige AB, Lidl Sverige KB och Livsmedelshandlarna. Tillsammans står vi för drygt 95 % av dagligvaruhandeln i Sverige, med butiker över hela landet. Dagligvaruhandeln sysselsätter runt 95 000 personer, varav en tredjedel är unga (15-24 år).

Svensk Dagligvaruhandels remissvar

Svensk Dagligvaruhandel tackar för möjligheten att inkomma med synpunkter på vägledning i frågorna om egenkontroll kopplat till åldersreglerade varor som tobak, tobaksfria produkter, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare samt tobaksfria nikotinprodukter. Vi har tagit del av remissen och har följande synpunkter att framföra;

Det är önskvärt att Folkhälsomyndigheten tydliggör de föreslagna vägledningarna gällande ålderskontroll när handeln använder sig av tredje part, underleverantörer, för utlämning av åldersreglerade varor, såsom tobaksvaror.

Underleverantörer för utförande av exempelvis transporttjänster är en naturlig och integrerad del av all handel som sker på internet, inklusive vid försäljning av dagligvaror, inklusive åldersreglerade varor.

Syftet med ett egenkontrollprogram är att det i skrift ska dokumentera de rutiner och arbetssätt som försäljaren tillämpar i sin specifika verksamhet för att tillse att tobakslagens bestämmelser uppfylls. Det gäller inte minst tillsynen av att åldersgränsen för köp av tobaksvaror upprätthålls. Det saknas emellertid tydlig vägledning om hur en sådan egenkontroll ska utföras i samband med distansförsäljning där utlämnandet och ålderskontroll utförs av underleverantörer. Detta har resulterat i att kommuner hanterar frågan på olika sätt, som då resulterar i att det inte finns någon förutsebarhet för vad som krävs för företagets verksamhet. Det innebär också en konkurrensnedvridning.

SvDH har sedan januari 2022 varit i kontakt med Folkhälsomyndigheten för att få klarhet i hur frågan om ålderskontroll vid utlämnade av åldersreglerade varor ska hanteras. Sedan dess har Folkhälsomyndigheten publicerat en vägledning den 14 november 2022 "Vägledning ålderskontroll vid försäljning av tobaksvaror och vissa nikotinprodukter via automater, obemannade butiker samt internet" Vägledningen besvarar dock inte hur ålderskontrollen ska hanteras när underleverantörer används.

Av vägledningen under rubrik "Försäljning via internet" framgår:
 "Även vid internetförsäljning gäller att en tillståndshavare inte kan lämna över en stor del av sina skyldigheter enligt egenkontrollprogrammet till en annan person, eftersom det skulle försvåra insynen och tillsynen som tillståndsgivaren ska utföra. Dessutom försvåras ett eventuellt ansvarsutkrävande om reglerna inte följs (jämför kammarrätten i Sundsvalls mål 2752-20 ovan)."

En viktig utgångspunkt är att ovan nämnda mål avser tobaksautomater som placerats på en nattklubb av en annan part än nattklubbsägaren och att utförandet av all egenkontroll skett av ett subjekt som inte genomgått lämplighetsprövning. Det är vanskligt att försöka dra slutsatser från ett rättsfall med så särpräglade och ovanliga omständigheter. Om Folkhälsomyndigheten ändå avser att göra detta, är det av stor vikt att myndigheten i sådant fall tydligt redogör för vilka *generella* slutsatser som kan dras och framför allt hur detta ska appliceras i ett egenkontrollprogram.

Sedan den 14 november 2022 har det dock kommit vägledande praxis i frågan om ansvar från domstol, *Kammarrätten i Göteborgs dom den 9 februari 2023 i mål nr 4039-22*, vilket även hänvisas till i de nu föreslagna vägledningarna om egenkontrollprogram. Det är SvDH:s förslag att Folkhälsomyndigheten tydliggör dessa slutsatser så det inte uppstår missförstånd vid kommunernas granskning av företagets egenkontrollprogram. I förslagen framgår endast urklipp från domstolens dom vilket riskerar tolkningsproblem.

Slutsatserna från domen är följande:

- Det finns inget hinder mot att driva detaljhandel med åldersreglerade varor genom distansförsäljning.
- Kontrollen av mottagarens ålder kan utföras av en underleverantör, (av domen anges postoperatör eller dess ombud).
- Företagen ska se till att den som lämnar ut försändelserna får kännedom om att de innehåller åldersreglerade varor och att hanteringen medför ett särskilt ansvar.

Sammanfattningsvis innebär domen att företagen ska ha rutiner för ålderskontroll i egenkontrollprogrammet som säkerställer att det görs en lämplig ålderskontroll vid utlämning av en underleverantör enligt ovan. Domen tydliggör därmed att det går att delegera ålderskontrollen under förutsättning att företagen tar sitt ansvar.

Det är önskvärt att Folkhälsomyndigheten förtydligar slutsatserna från domen i vägledningen och konkretiserar vad detta innebär i praktiken för ett tillståndssökande företag. Detta särskilt när det skulle gå att tolka vägledningen från den 14 november 2022 som att det inte är möjligt att använda underleverantörer för ålderskontroll, och att både tillståndssökande företag och kommuner har behov av tydlig vägledning från myndigheten om vad som krävs vid användandet av underleverantörer. Det är alltså önskvärt att Folkhälsomyndigheten ger exempel på vad myndigheten anser ingår i ansvaret avseende underleverantörer samt vad som ska ingå i egenkontrollprogrammet avseende användningen av underleverantörer.

Genom att myndigheten redogör för vad som kan ingå i en tillståndssökandes egenkontroll av underleverantör resulterar det i en förutsebarhet som är till gagn för både näringslivet och kommunernas arbete. Detta är även något myndigheten redan gör genom befintliga vägledningar med till exempel vägledande frågor (för kommuner i deras granskningsarbete) eller förtydliganden om vad bland annat lagbestämmelser innebär för ett tillståndssökande företag.

SvDH anser att det måste tydligt framgå i vägledningen hur tillståndssökande företag kan uppfylla kravet om egenkontroll av underleverantörer. Utöver önskan om att förtydliga slutsatserna från domen så framgår av sid 2 i vägledning för kommunernas granskning av egenkontrollprogram att det är den näringsidkare som säljer tobaks- och nikotinprodukter som ska bedriva så kallad egenkontroll. Det innebär utifrån ovan praxis, att den underleverantör, exempelvis en transportör, som inte säljer åldersreglerade varor inte behöver bedriva egenkontroll utan att ansvaret för utlämning av varorna omfattas av säljarens egenkontrollprogram. Även denna slutsats önskar SvDH att Folkhälsomyndigheten tydliggör avseende ansvar för underleverantörer.

I vägledningen för kommunernas granskning av egenkontrollprogram enligt lagen om tobak och liknande produkter och lagen om tobaksfria nikotinprodukter under punkt 2 Märkning och produktpresentation under rubriken Tips vid kommunens prövning och tillsyn önskar vi ett förtydligande på meningen Finns rutiner över när kontrollen av informationsblad behöver göras? Butiken ska inte behöva öppna förpackningen för att kontrollera informationsbladet eller ska butiken göra detta?

Under punkt 3 Ålderskontroll och under rubriken vad säger reglerna om ålderskontroll? I sista meningen nämns obemannade butiker vilket är bra, saknar dock ytterligare vägledning om obemannade butiker i vägledningen.

Under punkt 3 kan man också läsa tips vid kommunens prövning och tillsyn. I första meningen står det följande: finns det beskrivning av rutinerna för ålderskontroll vid kassan. SvDH önskar en förtydligande av meningen. Vi tolkar det som att det avses en rutin vid kassan men inte att rutinen fysiskt måste finnas där på plats.

Med vänlig hälsning

Mona Lauermann Orheden